De komende staatkundige beslissing inzake Nederlandsch-Indië.

VOORDRACHT

gehouden voor de Besturenconferentie van de Federatie van Christelijk-Historische Jongerengroepen

DOOR

Mr. Dr. H. H. A. VAN GYBLAND OOSTERHOFF

met Inleidend Woord van Dr. J. TH. DE VISSER, Oud-Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen.

LOMMENDAAL, 'S-GRAVENHAGE.

XXVII:-
8089

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

XXVII 8089.

De komende staatkundige beslissing inzake Nederlandsch-Indië.

VOORDRACHT

gehouden voor de Besturenconferentie van de Federatie van Christelijk-Historische Jongerengroepen

op Zaterdag 28 Januari 1928 te 's-Gravenhage

DOOR

Mr. Dr. H. H. A. VAN GYBLAND OOSTERHOFF

met Inleidend Woord van Dr. J. TH. DE VISSER, Oud-Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen.

DRUKKERIJ C. BLOMMENDAAL, 'S-GRAVENHAGE.

Uitgegeven ten bate der Christelijk-Historische Jongeren.

R. H. S.

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

INLEIDEND WOORD.

Gaarne schrijf ik voor dit boekske een inleidend woord — en wel om twee redenen. Ten eerste, omdat hier een onderwerp, dat in bijzondere mate actueel is en de aandacht vraagt van elken, met zijn tijd medelevenden, Nederlander, op een zeer degelijke, van groote kennis van zaken blijk gevende wijze, besproken wordt. Tevens geschiedt dit in zóó bevattelijken vorm, dat ook de volslagen leek op dit gebied, den schrijver van het begin tot het einde kan volgen en duidelijk begrijpen kan, waarom het hier gaat. Maar het belangrijkste van dit geschrift is, dat hierin, geheel in overeenstemming met de Christelijk-historische beginselen, eene staatkunde wordt bepleit, die daarin wortelt, en de schrijver daarom strijd voert tegen stelsels en denkbeelden, die deze beginselen ondergraven, al komen zij in nog zoo aanlokkelijke gestalte tot ons. Ook hij wenscht rekening te houden met de eischen des tijds, maar deze te vervullen in overeenstemming met genoemde beginselen. Het is goed een ethisch-humanitaire richting voor te staan, mits deze tak geënt zij op den ouden, vruchtdragenden boom. Dit is de grootste verdienste van dit geschrift en de eerste reden, waarom wij het gaarne aanbevelen.

De andere reden ligt in den persoon des schrijvers. Een wetenschappelijk-gevormd jonkman, die zich aan christelijke belangen in het algemeen en aan de Christelijk-historische Unie in die mate wijdt als de heer Oosterhoff, verdient de waardeering niet alleen van de jongeren, die hem noodigden tot het houden van deze voordracht, maar ook van de ouderen. En onder die ouderen schaar ik mij gaarne.

Moge zijn geschrift onder onze Unie-leden vele lezers vinden!

J. Th. DE VISSER.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De komende staatkundige beslissing inzake Nederlandsch-Indië.

Door mijne voordracht te noemen: „De komende staatkundige beslissing inzake Indië", wordt deze meer gebracht op het gebied van het actueele, dan wanneer ik in plaats daarvan den titel bijv. van „Onze staatkundige verhouding ten opzichte van Ned.-Indië" zou hebben gekozen.

Natuurlijk zal ik mij echter niet afzijdig kunnen houden van de theoretisch-staatsrechtelijke zijde van deze aangelegenheid, doch ik hoop mij zoo weinig mogelijk te verdiepen in juridisch-technische beschouwingen, en er mede te volstaan, om de algemeene lijn van de staatkundige ontwikkeling te doen begrijpen, ten einde te trachten, de beginselen duidelijk te maken, welke bij dit vraagstuk, dat van een levensbelang is voor Nederland en Indië beiden, dienen te gelden.

De lijn dier ontwikkeling heeft tot dusver het volgende verloop gehad.

De loop der staatkundige ontwikkeling.

De Unitaristische richting.

Gelijk bekend, werd in het jaar 1602 de Oost-Indische Compagnie opgericht, welke eenige voorgangsters had gehad. Het *doel* van de O. I. C. was commercieel. Politie en bestuur werden slechts uitgeoefend als *middel* tot den handel. Ter bescherming van dien handel werden echter gedurende het gansche bestaan der O. I. C., welke in 1796 werd opgeheven, de souvereiniteitsrechten geleidelijk aan uitgebreid. Wij zullen het

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

tusschenbewind van de Bataafsche Republiek, van het Koninkrijk Holland en van de Engelschen onder Raffles overslaan, om te constateeren, dat in 1813, bij de geboorte van het Koninkrijk der Nederlanden, onze Koloniën onder de directe souvereiniteit van het Nederlandsche Opperbestuur werden gebracht, dat ingevolge de toenmalige Grondwet bij uitsluiting aan den Koning was toegekend.

Het Nederlandsche Gezag, dat centraal en autocratisch was, kwam eerst sedert van Heutsz, in het begin van de 20e eeuw, ook in de zgn. Buitenbezittingen, daadwerkelijk tot gelding. Totdat deze groote Nederlander dit Gezag bracht tot in de verste uithoeken van den Archipel, met alle stoffelijke en geestelijke zegeningen, die daaraan verbonden zijn — ik denk hier bijv. aan de beschouwing vol gevoel, welke de oud-zendeling „Sopater" in het bijblad van *De Nederlander* in groote dankbaarheid aan van Heutsz wijdde, nadat deze door het Nederlandsche volk op dien indrukwekkenden dag in Amsterdam, toen Nederland zich zeker niet op zijn smalst toonde, ten grave was gebracht — totdat dus van Heutsz Indië in werkelijkheid *Nederlandsch*-Indië maakte, was onze macht, behalve op Java, veelmaals beperkt tot het bezit van de kust.

Het brengen onder het beheer van het centrale Nederlandsche Gouvernement van dit uitgestrekte eilandenrijk, hetwelk, wanneer men alle omtrekken van zijn eilanden aan elkander zou rijgen, een lengte zou beslaan van meer dan den omtrek van den aardbol, legde evenwel op den duur op dit gecentraliseerd bestuur een te zware taak. Hierdoor ontstond de drang om de bestuurstaak op lagere bestuursambtenaren af te wentelen, ambtelijke decentralisatie, en daarnaast, de wensch om aan de ingezetenen — waarbij men toen dan in de eerste plaats aan de Europeanen dacht — autonomie en zelfbestuur te geven. Op grond hiervan werd in 1903 de zgn. decentralisatiewet ingevoerd, waardoor aan gewesten en gedeelten van gewesten, gemeenten, rechtspersoonlijkheid, en een zekere mate van zelfstandigheid kon worden verleend.

Zeer belangrijk was de wijziging in het jaar 1916, toen het

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ontwerp-Pleyte tot instelling van een Indischen Voksraad in de Staten-Generaal werd aangenomen. De considerans van dit ontwerp luidde, om door instelling van een vertegenwoordigend lichaam aan de Nederlandsche onderdanen, ingezetenen van Nederlandsch-Indië, gelegenheid te geven tot medewerking aan de behartiging van de belangen van dat gebied.

Voor dit ontwerp waren er reeds eenige andere geweest, die er meer op uit waren om het ambtelijk karakter van het bestuur te matigen en aan den nieuwen raad — hetgeen trouwens aanvankelijk bij de voordracht-Pleyte ook het geval was geweest — den naam „Kolonialen Raad" toedachten. Een dergelijk denkbeeld was in zijn wezen volkomen gezond; hierdoor zou in het leven worden geroepen een college van bijstand, waarin de publieke opinie meer tot uiting zou kunnen komen, dan tot nog toe het geval was, terwijl — men zegt wel eens „What is in a name", maar dat geldt in dit geval in het geheel niet — een grove beginselfout werd gemaakt, niet alleen door de woorden, die in de considerans voorkwamen, dat de Volksraad zou zijn een *vertegenwoordigend* lichaam voor Ned.-Indië, doch welhaast nog meer tengevolge van den knieval, die in het Parlement voor een Westersche phrase werd gemaakt door het nieuwe lichaam in „Volksraad" om te doopen. Daardoor werd reeds op dat oogenblik de verkeerde gedachte tot uitgangspunt genomen, dat de Volksraad moest zijn een parlement in wording van een „eenheids"-Indië en van een „eenheids"-Indisch volk, welke niet bestaan.

De Volksraad, wiens taak een adviseerende was, werd in 1918 plechtig geopend. Reeds bij besluit van 17 December 1918 werd door den toenmaligen G. G. van Limburg Stirum een Herzieningscommissie ingesteld, om bij het Opperbestuur voorstellen in te dienen nopens de wenschelijkheid van een herziening der staatsinrichting van Ned.-Indië. Deze commissie was een gevolg van de verklaringen, die de Gouverneur-Generaal in de voor Europa en ook voor Nederland zoo woelige Novemberdagen 1918 in den Volksraad liet afleggen — zonder dat de Landvoogd daarin de Nederlandsche Regeering had gekend, waarom deze verklaringen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

wel eens zijn aangeduid met het woord „pronunciamiento" — waarin werd gezegd, dat de Indische regeering *de nieuwe verhoudingen en de verschuiving van bevoegdheden, welke zij voorziet,* tijdig zou doen vastleggen.

Pleiten er voor den G. G. van Limburg Stirum verzachtende omstandigheden, hierin gelegen, dat het den Landvoogd niet mogelijk was, in Indië precies te beoordeelen, wat er in de Novemberdagen in Europa plaats greep, en dat men in dergelijke beslissende oogenblikken niet per jaar, doch per uur leeft, voor den tegenwoordigen G. G. gelden deze omstandigheden niet ten opzichte van de zeer persoonlijke houding, die hij ten aanzien van de zgn. Inlandsche meerderheid in het publiek heeft aangenomen. Terecht heeft Prof. Mr. I. A. Nederburgh deze houding in zijn in de *Vragen des Tijds* (Februari, 1927) verschenen artikel: „De stijl van den Landvoogd' in vriendelijke, doch ernstige bewoordingen gelaakt.

Een dergelijk optreden is daarom zoo gevaarlijk, omdat daarbij vooruitgeloopen wordt op beslissing van den hoogeren wetgever, die de Landvoogd niet in handen heeft, waardoor, wanneer die beslissing niet zoo uitvalt, als hij dat zou hebben gewenscht, niet geheel ten onrechte kan worden gezegd, dat een vertrouwen wordt opgewekt, dat niet vervuld wordt. De hoogere wetgever wordt daardoor voor het dilemma gesteld, dat hij òf zijn vrije beoordeelingsbevoegdheid moet prijs geven, waardoor hij dus niet de taak vervult, die hem door den Grondwetgever is opgelegd, òf dat hij deze wel uitoefent, doch daardoor de kans in het leven roept van teleurstelling, zoo niet beroering, in Ned.-Indië.

De Herzieningscommissie nu — om tot deze terug te keeren — welke in Indië gevestigd was, vatte haar taak zeer breed op in een uitvoerig voorstel (voorzien van allerlei afzonderlijke nota's van leden, die eene afwijkende meening hadden), waarin weliswaar van den Volksraad nog geen volledig parlement werd gemaakt — zooveel realiteitsbesef bleek de meerderheid der commissie nog wel te bezitten — doch wel vèrgaande bevoegdheden werden voorgesteld, en zelfs zoover werd gegaan, dat — men onthoude dit goed bij de beoordeeling van de argumenten der Indische Regeering

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

voor de invoering van de zgn. Inlandsche meerderheid, waarbij steeds gewezen wordt op het feit, dat de G. G. een Nederlander is, en teruggevallen kan worden op dezen en op de Nederlandsche achterhoede in het Moederland — voor het G. G.-schap niet meer het Nederlanderschap vereischt werd. Bovendien werd het woord „Nederlandsch" voor „Nederlandsch-Indië" geschrapt.

Dit voorstel nu heeft sterken invloed doen gelden bij de beweegredenen, welke van zekere zijde golden ten aanzien van de wijziging in de Grondwet van het jaar 1922, zij het dan ook dat de bewoordingen, waarin die herziening is gesteld, gelukkigerwijze zoodanig zijn, dat zij ook nog een oplossing ten goede toelaten.

Zeer in het kort komen deze wijzigingen in hoofdzaak hierop neer, dat de inwendige aangelegenheden van Ned.-Indië moeten worden toegekend aan aldaar gevestigde organen, tenzij de wet de bevoegdheid tot regeling daarvan aan zich of aan de Kroon heeft voorbehouden. De regelingen, door die organen getroffen — hetwelk dan practisch den Volksraad beteekent — kunnen worden geschorst door de Kroon, en door de wet vernietigd, als zijnde in strijd met de Grondwet, de wet, of het algemeen belang.

Wij moeten in verband met deze herziening nog noemen de Proeve van een staatsregeling voor Ned.-Indië van de Commissie onder Voorzitterschap van Prof. Mr. J. Oppenheim, den bekenden, thans overleden kenner van het Nederlandsch gemeenterecht, waarin onderscheidene Leidsche professoren van naam zitting hadden, o. a. ook Prof. Carpentier Alting, die voorzitter was geweest van de Indische Herzieningscommissie. Dat de arbeid van die Herzieningscommissie ten aanzien van deze proeve veel gewicht in de schaal heeft gelegd, en dat daarbij van een soortgelijken gedachtengang werd uitgegaan, behoeft vermoedelijk weinig betoog. Ook de Leidsche commissie achtte het niet meer noodig, dat de G. G. Nederlander zou zijn.

Vermelding verdient volledigheidshalve nog, dat in het Indische regeeringsreglement in het jaar 1922 de mogelijkheid werd geopend om tot de instelling van provincies- en regentschapsraden te komen, waardoor de weg werd geopend voor de zgn. bestuurshervorming,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

welke thans geleid heeft tot de instelling van de provincie West-Java, die in een 19-tal regentschapsraden is onderverdeeld.

Deze bestuurshervorming ging uit van Minister de Graaff, die ter uitvoering van de Grondwetsherziening van 1922, eveneens voorstellen deed om het Indische Regeeringsreglement, dat in den vervolge zou worden genoemd de „Wet op de Staatsinrichting van Ned.-Indië", ingrijpend te wijzigen. Den Volksraad zou wetgevende bevoegdheid worden toegekend inzake de inwendige aangelegenheden van Indië, *welk begrip niet nader werd gedefinieerd.* Het recht van initiatief en van amendement zou aan den Raad worden gegeven. Een Wetgevende Raad, thans College van Gedelegeerden geheeten, te kiezen uit den Volksraaad, zou de wetgevende bevoegdheid van den Volksraad uitoefenen, behalve de begrootingswetgeving en tenzij de Volksraad zich de regeling voorbehield, omdat het niet mogelijk was, om dezen Raad, in verband met de verre afstanden van Indië, voortdurend in pleno bijeen te hebben. Het zwaartepunt van de begrootingswetgeving zou naar Indië worden overgebracht; behalve in bijzondere gevallen zou het amendementsrecht van de Tweede Kamer op de Indische begrooting vervallen en de beslissing van de Staten-Generaal zou er slechts eene kunnen zijn als bij een Tractaat, eene van volledig aannemen of van volledig verwerpen, eene van ja of neen.

Een Nederlandsche minderheid werd voorgesteld.

De geest van het ontwerp was er bovendien een om den band tusschen Nederland en Indië losser te maken; in de Memorie van Toelichting werd gezegd, dat de G. G. niet meer onbeperkt zou staan onder de bevelen van de Kroon, dat wil dus zeggen, dat, in plaats dat het centrum van het Nederlandsche Rijk in den Haag zou blijven, dit Rijk in principe zou worden verdeeld in een Nederlandsch en een Indisch gedeelte. En wat van zulk een constructie ook in de toekomst, ons ideaal moge zijn, thans staat vast, dat de verwezenlijking daarvan voor het heden nog lang niet aan de beurt is.

Ik hoop niet, dat ik te technisch ben geweest. Wanneer men het over een staatrechtelijke gedachte heeft, moet men toch aangegeven hebben, hoe die staatsrechtelijke gedachte tot nog toe practisch

(R. H. S.)
PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

tot uiting is gekomen. In een notendop komt het dus hierop neer: Door de instelling van den Volksraad gaat het via de Herzieningscommissie van 1918, die de Grondwetsherziening van 1922 en het wetsvoorstel van Minister de Graaff van 1925 beïnvloedde, naar een *eenheids*-parlement van een *eenheids-Indië*, waarbij de banden tusschen Nederland en Indië hoe langer hoe losser worden gemaakt en waarbij op het program staat het woord „*Nederlandsch*-Indië" te doen vervallen, zoomede voor het centrum en het symbool van het Nederlandsche Gezag, den Gouverneur-Generaal, niet meer te vereischen het zijn-van-Nederlander, kortom, de Rijkseenheid wordt gebroken, de schemering van de Nederlandsche Gedachte gaat nederdalen.

Aan het einde van dien weg staat de schrijver van de artikelen in een van onze voornaamste bladen, die in het jaar 1922 ons bewind in Indië en het Spaansche gezag in de Nederlanden onder Philips II in één adem noemde met deze woorden:

„Wie 1572 en 1922 verbindt, het vrijheidskrieken van Den Briel met den dag van heden, kan onmogelijk zwijgen van dien vrijheidsdrang, waarover dezen zomer het Nederlandsche volk een beslissend woord te spreken krijgt.

Het jonge, vurige verlangen van Java en van drie kwart van Indië (n.b. hoeveel duizenden zouden het er zijn geweest? *) naar medezeggenschap in eigen zaak. Niet dat wij met de vergelijking een parallel bedoelen. Nederland denkt noch aan gewetensdwang, noch aan bloedplakkaten, noch aan een Alva-bewind daarginds. Indië van zijn kant denkt niet en behoeft niet te denken aan losscheuring en verbreking van *alle* (let wel!!) *) banden".

Nederland voer tot het jaar 1925 rustig voort in het schip, waarvan de wetenschappelijke lading werd gedekt door de roseroode vlag van de vrijzinnig- en sociaal-democraten, dezelfde vlag, waarin als leuze is geschreven die van de ontwapening van Nederland.

Indië losgewrikt van Nederland, Nederland ontwapend. Welk een toekomst, èn voor Nederland èn voor Indië!

*) tusschenvoeging van den spr.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Het verzet van de historische richting.

Het federatieve stelsel.

In 1925 zette echter het eerste groote offensief van de tegenpartij in. Er was verzamelen geblazen, en dit signaal had de verspreiden tot elkander gebracht en hen doen begrijpen, dat een ongeorganiseerde meerderheid machteloos kan staan — gelijk dat ook zoo duidelijk in 1918 werd gevoeld, om even op een ander terrein te treden, toen Troelstra met revolutie dreigde, voordat de Vrijwillige Landstorm in de Koninklijke Stallen was bijeengeroepen, en de loyale burgers dus een zèker punt wisten, waarheen zij zich konden begeven — tegen een georganiseerde minderheid.

Tot nog toe waren de stemmen van hen, die er anders over dachten, die Indië niet zagen als eenheidsstaat, maar als een land vol van schakeeringen, van rassen en culturen, als die eens roependen in de woestijn. De heer Ritsema van Eck, die een zuivere, philosophische kijk had op de politieke mogelijkheden van Indië, welke voortdurend om den hoek komen kijken, wanneer men denkt aan eventueele oplossingen der Indische staatkundige ontwikkeling, al mogen zijne denkbeelden niet practisch in elk opzicht meer uitvoerbaar zijn, onderscheidde tusschen een Indische sfeer en een koloniale sfeer, waarbij de Indische sfeer zou toevallen aan den Indiër, dat wil dus zeggen niet alleen den Inlander, maar den blijver, ook van Europeeschen en Chineeschen oorsprong en waarboven zich uitstrekt, als overkapping, de koloniale verhouding tusschen Moederland en Koloniën. Men onthoude dit goed, wanneer straks ter sprake komt het onderscheid tusschen de inwendige Indische aangelegenheden, en die Indische aangelegenheden, die liggen in de sfeer van het Groot-Nederlandsche Rijk. Bij zijn nota, toegevoegd aan het verslag van de Herzieningscommissie, stond hij echter geheel alleen.

Was dit nog te begrijpen bij een man van betrekkelijk weinig politieken invloed als de oud-houtvester Ritsema van Eck, zelfs de brochure van den heer Colijn, in 1918 verschenen: „De staatkundige hervormingen in Ned.-Indië" kon wel veel bewondering

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

wekken, maar practische waarde werd er door de bovenliggende geestelijke kaste niet aan toegekend. En toch had in 1916 bij de behandeling van het wetsontwerp tot instelling van den Volksraad de sociaal-democraat van Kol hetzelfde standpunt ingenomen als de heer Colijn, ter afkeuring van het ontwerp, toen hij den Volksraad vergeleek met den top van een pyramide, waarvan de basis nog niet was gelegd. Hij zeide toen: „Dit wetsontwerp moest een einde zijn der politieke ontvoogding, de sluitsteen, waar het thans een pyramide is, die op geen goede basis rust."

In de studeercel was men echter tot een andere constructie gekomen en de stem van de menschen uit de practijk, die wezen op de realiteit van Indië, kon nog niet tot door het dikke gordijn dier cel heendringen.

Wat was dan dit standpunt der andersdenkenden? Dat, gelijk reeds gezegd, Indië uit een verscheidenheid van landen, volkeren en rassen bestaat. Wij willen slechts de uitersten noemen: Java met zijn oude cultuur en moderne samenleving, met zijn schitterend wegennet en zijn dichte bevolking, zijn intensieve rijstbouw, zijn groote Europeesche cultures, tegenover Nieuw-Guinea, waar men nog leeft in het steenen tijdperk, en het lijkensap van de afgestorvenen wordt gedronken, omdat men daardoor meent de zielestof van den overledene in zich op te nemen.

Oud-Minister Colijn heeft het in zijn herdenkingsartikel over van Heutsz in het *Haagsche Maandblad* — hetwelk ik reeds elders mocht aanhalen — gezegd:

> „In Indië bestaat geen volkseenheid, er is geen Indische natie. Men treft een conglomeraat van volkeren aan.
> Ras reit zich aan ras.
> Atjeher, Batakker, Maleier op Sumatra.
> Soendanees, Javaan en Madoerees op Java.
> Maleier en Dajakker op Borneo.
> Boeginees, Makassaar, Toradja en Menadonees op Celebes.
> Alfoeren op de Molukken.
> Papoea's op Nieuw-Guinea.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Verscheidenheid zonder tal. Ieder dier volkeren met een eigen taal, eigen zeden en gewoonten, soms met diep-ingijpend verschil van godsdienst, geen innerlijke eenheid dus."

Zelf heb ik eens geschreven in mijn artikel in de *Vragen des Tijds* (Juli—Augustus nummer 1926) „De staatkundige verhouding tusschen Nederland en Indië": „Indië en Indië zijn dus niet één, maar veeltallig en veelsoortig. Eén Indië bestaat er slechts in de verbeelding van hen, die er over spreken; de werkelijkheid toont ons een bonte verscheidenheid, zoowel van volkeren als van culturen. De leuze „Indië voor de Indonesiërs" is dus in haar algemeenheid misleidend, want zij zou alleen zin hebben, indien er slechts één Indië en één Indisch volk bestond."

Deze gedachtengang, dat er een verscheidenheid van Indië is, welke samen wordt gebonden door het Nederlandsche Gezag, brengt verder met zich mede, dat de opbouw van het staatkundige gebouw dient te geschieden naar de *deelen* van Indië, waarbij in acht dienen te worden genomen de verschillende trappen van ontwikkeling, waarop de volkeren staan, die den Indischen Archipel bewonen. Die deelen behooren dan via de desa en de regentschapsraden (dit is bepaaldelijk de Javaansche benaming, in de buitengewesten zullen dergelijke raden anders heeten) te worden opgeleid tot eigen autonomie en zelfbestuur, waarvoor men zich dan als laatste instantie de provincie denkt; daarboven zou men dan een overkapping dier deelen hebben, een Bondsraad, gelijk men in Duitschland heeft. De constructie van het Indische staatsgebouw had dus van onderop moeten geschieden — gelijk, zooals boven geconstateerd, zelfs de socialist van Kol erkende — en eerst als dan die onderbouw gereed was, had het dak gezet dienen te worden.

Deze opvoeding van onder-op is volkomen overeenkomstig het adagium van Thorbecke, hetwelk deze staatsman uitsprak bij de tot-stand-koming van de Nederlandsche gemeentewet, n.l. dat de opvoeding tot het staatsburgerschap geschiedt door het werkzaam plaatselijk burgerschap. Of, gelijk een schrijver ten opzichte van Mexico — een land, dat op dit gebied aan ons in vele opzichten

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

leerings- en vergelijkingsobjecten kan bieden — opmerkte: „Het klinkt bijna als een axioma, dat, waar een krachtig publiek, plaatselijk leven wordt gevonden, een goede bodem bestaat voor den groei van zelfbesturende instellingen, een basis, waarop een sterke openbare meening kan worden gevormd. Mexico heeft echter deze zegeningen nooit genoten, de democratie was reeds bij den wortel dood; het belangrijkste werk van het plaatselijke bestuur bestond uit het geven van concerten, en het instandhouden van een stedelijk theater."

Zoo kan men zich dan voorstellen, dat de verschillende deelen van Indië tot autonomie zouden komen, het eene deel wat eerder, het andere veel later, zoodat zelfbestuur en autocratisch bewind gezamenlijk, naast elkander, in het uitgestrekte gebied, dat Ned.-Indië heet, kunnen heerschen; ik verwijs hier nogmaals naar de twee uitersten: Java en Nieuw-Guinea.

Dit is, zeer in het kort, het beginsel van de federatieve gedachte, welke staat tegenover het unitaristisch principe van den Indischen eenheidsstaat.

Nauw met het federatieve stelsel samenhangende, als het ware als een Siameesche tweeling daaraan verbonden, is de handhaving van de Rijkseenheid, d.w.z. dat het Koninkrijk der Nederlanden niet slechts bestaat uit het gebied in Europa, maar ook uit de deelen in andere continenten, Ned.-Indië, Suriname en Curaçao, waarbij de zwaartepunten van het geheel niet in Batavia, Paramaribo of Willemstad, doch in 's-Gravenhage liggen. De eindontwikkeling van dit denkbeeld is dan een Nederlandsche Commonwealth, gelijk wij thans reeds een Britsche kennen, onder de opperhegemonie van Nederland, in het belang van de landen, die dit Gemeenebest zouden vormen. Wij kennen en weten de fouten van onze koloniale geschiedenis, doch die moeten ook beschouwd worden in het licht van de toenmalige opvattingen. Thans staat vast, dat het Nederlandsche publieke besef omtrent zijn kolonialen politiek algemeen is, dat ons gezag dient te zijn een zegenrijk en een rechtvaardig, tot heil van de volken, die onder Hoogere Leiding aan ons zijn toevertrouwd.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Colijn, in zijn boven aangehaalde brochure, „Staatkundige hervormingen in Ned.-Indië", drukte dit zoo uit: „Dit gezag (d.w.z. het Nederlandsche) zal, in een zich federalistische richting ontwikkelend staatswezen, zijn moreele onmisbaarheid als ongeinteresseerd arbiter tusschen den steeds sterker wordenden nationaal-economischen belangenstrijd der afzonderlijke deelen nog langen tijd kunnen behouden."

Het federatieve-historische beginsel, de Nederlandsche gedachte, de Rijkseenheid, ziedaar de drie zuilen, waarop volgens deze richting de toekomst van het Groot-Nederlandsche Rijk dient te rusten.

Was het wonder, dat de aanhangers van deze beschouwing met groote bezorgdheid den staatkundigen ontwikkelingsgang van Nederlandsch-Indië gadesloegen? Een ontwikkelingsgang, die zijn bevestiging vond — zij het dan ook, dat allerlei remmende bepalingen daarin werden voorgesteld — in het ontwerp van Minister de Graaff, waarbij opnieuw verder werd voortgegaan op den weg, die Indië losser van Nederland zou maken.

De eenheidsstaat werd hoe langer hoe dieper gefundeerd, van een adviseerend lichaam werd de Volksraad thans mede-wetgevend, met de rechten van amendement en initiatief, terwijl het gebied der inwendige aangelegenheden, welke aan dit lichaam ingevolge de Grondwet zou worden toegekend, niet afgebakend was, zoodat de Volksraad zich, ook door zijn recht van initiatief, zonder *preventieve* belemmering zou kunnen begeven op een terrein, dat voor den Indischen wetgever verboden moest zijn: het terrein van de *Rijksaangelegenheden*.

De Rijksaangelegenheden.

Dit is n.l. het terrein, dat de koloniale verhouding bepaalt, zoowel naar buiten, als naar binnen. Naar buiten, voorzoover het betreft die vraagstukken, die nauw samenhangen met de taak, die wij in het wereldbestel in Indië hebben te verrichten. Ik doel hier bijv. op onze opendeur-politiek, waardoor wij Indië niet als een economisch

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

jachtterrein voor ons zelf reserveeren, zooals in het verleden door preferentieele en vlagrechten geschiedde, en zou kunnen gebeuren door het uitsluiten van vreemdelingen. Deze deur kan evenwel ook op een andere wijze worden gesloten, n.l. door dergelijke on-economische maatregelen, dat het daardoor onmogelijk wordt gemaakt om de voorwaarden tot economische ontwikkeling te vervullen. Naar binnen, voorzoover onze heilige taak betreft, om Indië's volken politiek, cultureel en economisch tot ontplooiing te brengen, rust en orde te handhaven, hygiënische maatregelen te treffen, en last not least, om niet alleen de technische uitingen van de Westersche cultuur, die zonder meer ontwrichtend zouden kunnen werken, maar ook den wortel daarvan, het Christendom, in te dragen. Ten aanzien van dit punt doel ik dan b.v. op de zending en de missie, de bescherming van minderheden, de gewapende macht, etc.

Wij hebben hoop gekregen, dat deze gedachte voortgang maakt. Immers heeft de vertegenwoordiger van den G. G., de Regeeringsgemachtigde van Algemeene Zaken, de heer Schriecke, bij de behandeling van het ontwerp-Inlandsche meerderheid gezegd, dat het ten eenenmale onmogelijk is, ofschoon de Volksraad geenzins verlaagd moet worden tot een praatcollege, dat de Volksraad onderwerpen als arbeidscontract, landconcessies en erfpacht zou kunnen regelen, indien zij in strijd zouden zijn met de beginselen, welke het Nederlandsche Parlement juist en billijk acht. *)

Ik moge er nog in dit verband op wijzen, hoe absoluut onjuist het standpunt is, dat wij Nederlanders, voor ons zelf hebben te beslissen, op welke wijze wij in Indië willen „schalten und walten", om dit als proefneming te benutten voor allerlei hyperethische leuzen en phrasen, welke, omdat zij niet overeenstemmen met de werkelijkheid, gedoemd zijn tot mislukking te leiden. Wanneer wij onze taak

---

*) Bij de mondelinge behandeling in de Eerste Kamer van de wetsontwerpen, inzake de aardoliecontracten op 8 Februari j.l. verklaarde de Minister van Koloniën naar aanleiding van een vraag van het lid Jhr. Ir. de Muralt, dat aangelegenheden als de aardoliepolitiek, de poenale sanctie en de erfpachtspolitiek niet zijn van zuiver Indisch belang, doch van Imperiaal belang, waarbij het laatste woord in Nederland moet worden gesproken.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

door dergelijke phrases naar buiten en naar binnen niet meer naar behooren vervullen, dan zal de wereld tot ons zeggen: „Gij dient te vertrekken, een ander zal Uw plaats innemen." Het is daarom geen wonder, dat in het buitenland, en in het bijzonder in Engeland — men leze daarvoor een artikel in de *Kölnische Zeitung* van 2 Januari j.l. — doch ook in Moscou met gespannen aandacht zal worden gevolgd, welke houding Nederland zal aannemen bij de komende staatkundige beslissing inzake Nederlandsch-Indië: of dit zal uitgaan van de *liquidatiegedachte* of dat het zal toonen de ernst en het gewicht van zijne voortdurende taak en roeping ginds in Indië beseffen.

De Rijkseenheid, de Nederlandsche gedachte zij werden in het ontwerp van Minister de Graaff gebroken, de G. G. stond niet meer onbeperkt onder de bevelen van den Koning. Zijn positie werd vergeleken met die van een burgemeester, die een groote mate van vrijheid van handelen heeft en slechts van achteraf tot verantwoording kan worden geroepen, terwijl het ontwerp zelfs zoover ging, dat defensie en diplomatie, de twee onderwerpen, die bij uitstek de eenheid van een Rijk symboliseeren, als Indische inwendige aanaangelegenheden werden aangeduid.

De principieele amendementen van 1925.

Ombuiging van de gevolgde lijn.

Toen kwam dan in 1925 de eerste groote tegenaanval, doch de organisatie was nog haastig in elkaar gezet en niet af. De medestanders hadden elkander nauwelijks gevonden en de gelederen waren nog niet gansch gesloten. Men vraagt wel eens, waarom de oppositie in 1925 zoo laat is gekomen, nadat de schriftelijke behandeling van het ontwerp tot herziening der Staatsinrichting was afgeloopen, waarom men de grondwetsherziening van 1922 vanuit de zoo aangevochten mentaliteit had doen passeeren, en toen niet getracht heeft de historische gedachte in de Constitutie neer te leggen. Doch dan rekent men er niet mee, dat de aanhangers van dit

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

beginsel de hoop wel haast hadden opgegeven, strijdensmoe als zij waren door het vechten tegen de leidsche „bierkaai". Totdat — men zou uit menschelijk oogpunt haast zeggen — toevallige omstandigheden, den verspreiden strijders voor dit beginsel de mogelijkheid openden, welke tot werkelijkheid is overgegaan, die van een stevig verband. Daarom is het ook te verklaren, dat het tot het einde van 1924 en het begin van 1925 moest duren, alvorens voor het eerst de gevolgde lijn, welke moest uitloopen op een „Los van Holland", principieel in een andere richting werd omgebogen.

Dit was het werk van de z.g. zes mannen in de Tweede Kamer der Staten-Generaal, een arbeid waarvoor Nederland hun grooten dank verschuldigd is, van Boetzelaer van Dubbeldam en Rutgers van Rozenburg van de Christelijk-Historischen, Feber, van Vuuren, en van Rijckevorsel van de Roomsch-Katholieken, en Gerritzen van den Vrijheidsbond.

Tegen het verzet van de vertegenwoordigers van de andere richting, de Vrijzinnig-Democraten en de Sociaal-Democraten, die het monopolie, dat zij tot nog toe hadden uitgeoefend, in strijd met de verhoudingen, daar zij een minderheid in den lande vormden, in het niet zagen opgaan, en welke partijen vonden, dat het ontwerp-de Graaff nog lang niet ver genoeg ging, werden de amendementen, die den naam van den eersten voorsteller, Feber, droegen door de Kamer aanvaard, waarbij buiten twijfel werd gesteld, dat de Kroon het algemeen bestuur moet uitoefenen onder *'s Konings aanwijzingen*, de Nederlandsche meerderheid in den Volksraad werd gehandhaafd en buiten twijfel werd gesteld, dat diplomatie en defensie geen inwendige aangelegenheden zijn, dus niet aan den Volksraad moesten toevallen, doch aan de Kroon.

Op tweeërlei gebied werd dus de overwinning behaald. De Rijkseenheid bleef gehandhaafd, de Nederlandsche gedachte werd hersteld. Het eerste geschiedde door het amendement van 's Konings aanwijzingen (waarbij aanwijzingen een zachtere term werd voor bevelen, doch practisch dezelfde beteekenis had), het tweede door de Nederlandsche meerderheid. Niet dat de laatste oplossing nu bepaald de eenige was, en volkomen feilloos. Beter zou wellicht zijn

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

geweest, indien het begrip „inwendige aangelegenheden" ware gedefinieerd, doch dat was per amendement in een paar dagen niet mogelijk; in Britsch-Indië bijv., waar dit systeem wordt toegepast, bevat zulk een lijst ongeveer een 50-tal onderwerpen. De Nederlandsche gedachte kon op dat oogenblik op geen andere wijze tot uiting worden gebracht dan door de Nederlandsche meerderheid, al was men zich van de onvolkomenheid van deze oplossing bewust, omdat Nederlanders als Stokvis en Middendorp niet kunnen beschouwd worden als dragers van deze gedachte, en dit veel eerder kan worden gezegd van een man als den Regent Koesoemo Joedo, die bij de behandeling van het herstel der z.g. inlandsche meerderheid in December van het vorige jaar de indrukwekkende woorden sprak, dat Indië en Nederland elkander noodig hebben en niet kunnen missen.

Die Nederlandsche gedachte, uitgedrukt in de Nederlandsche meerderheid, zou dan moeten inwerken op datgene, hetwelk onze koloniale verhouding bepaalt: naar buiten, op het terrein der Rijksaangelegenheden, en naar binnen, ten aanzien van onzen plicht tegenover de onder onze hoede gestelde volken.

Die Nederlandsche meerderheid diende echter ook om te verzachten de fouten van het stelsel van een eenheidsparlement, dat gesteld werd rondom het centrum van het Nederlandsche gezag, den G. G., die niet staatsrechtelijk onschendbaar is, gelijk de Kroon in Nederland, en die kon worden aangetast door een critiek, welke niet den breidel kende van de overname van de verantwoordelijkheid, omdat Indië omnium concensu nog niet rijp is voor Inlandsche Ministers. Het amendement was niet bedoeld tegen de zittende inheemsche leden van den Volksraad, die in alle opzichten loyaal hebben medegewerkt, doch de voorstellers daarvan zagen in de historie de lessen, die tot leering kunnen strekken. Immers, het staat vast, dat, wanneer er een inheemsche meerderheid is, een volgende eisch *zeker* zal zijn: *uitbreiding van het kiesrecht en directe verkiezingen*, in strijd met de werkelijkheid van Indië. Deze eisch is dan ook reeds gesteld, bij de thans voorgestelde nieuwe herziening, toen in Soerabaya een volksvergadering bijeen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

kwam onder leiding van Dr. Soetomo, den leider van de Studieclub aldaar. Indien die eisch vervuld zou worden, is het gansch niet uitgesloten, dat, instede van de zittende loyale leden, de ultranationalisten een overwicht in den Volksraad krijgen. En waartoe dat kan leiden leeren ons de sabotage en de non-coöperatie, welke in Britsch-Indië zijn vertoond.

Om dus te maken, dat de staatsmachine zou kunnen blijven loopen, werd een Nederlandsche meerderheid voorgesteld. Moge een conflict in de onderdeelen, bijv. tusschen den gouverneur van een provincie en den Provincialen Raad, te betreuren zijn, het beperkt zich slechts tot die onderdeelen. Doch wanneer deze machine zou worden stopgezet in het centrum, dan zou dit invloed doen gevoelen in gansch Indië, ook in die deelen, die nog onder zuiver autocratisch bewind staan wegens de achterlijkheid hunner ontwikkeling, ook in Nederland. En bovendien is dit nog het gevaar van een dergelijke ontwikkeling, dat instede van Nederland, dat Indië gemaakt heeft. *Java het overwicht neemt.* En zulks niet door eigen kracht, omdat, ik herhaal het, Java niet zelf den band met het overige Indië gelegd heeft, doch die alleen vindt via het Nederlandsche Gezag. Dit beteekent dus: ontbinding van Nederlandsch-Indië.

Het staat vast, dat zonder de aanneming van de twee hoofdamendementen van 's Konings aanwijzingen en de Nederlandsche meerderheid, het ontwerp zou zijn verworpen. Weliswaar waren de aanhangers van de federatieve gedachte op één voornaam punt niet bevredigd, n.l. dat de Volksraad weer een schrede verder deed bij den ontwikkelingsgang tot een eenheidsparlement, waarom ook van den beginne af aan, gelijk door den heer Van Boetzelaer, er op was aangedrongen, om deze herziening op breeder plan te stellen door het in het leven roepen van een *Staatscommissie*, doch de Minister wilde hiervan niet weten, zoodat deze afgevaardigde zich bij de openbare behandeling op het standpunt stelde, dat men dan maar moest redden, wat te redden viel. Nu wij onzen eenen afgevaardigde noemen, kunnen wij niet nalaten, naast hem mede onzen bijzonderen dank te betuigen aan het toenmalig Chr.-Hist.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Kamerlid Rutgers van Rozenburg voor de wijze, waarop ook deze de juiste beginselen verdedigde. *)

Het compromis verbroken.

Het ontwerp werd dus als een compromis aanvaard. En wat zien wij thans gebeuren? Niet alleen, dat men de kracht aan het begrip „'s Konings aanwijzingen" tracht te ontnemen, door een zekere Hineininterpretierung, dat de wetgevende bevoegdheid van den G. G. niet daaronder zou vallen, doch deze uitlegging is zoo in strijd met de wordingsgeschiedenis, dat wij daarover niet veel verder behoeven te praten en haar ter zijde kunnen leggen. Meer nog te betreuren valt, dat de G. G. volkomen tegen den geest der aangenomen wijzigingen in, buiten de Kroon, buiten den Raad van State, buiten den Ministerraad om, in een persoonlijk gesprek met den nationalistischen leider, Dr. Soetomo, dezen de zgn. Inlandsche meerderheid toezegde, als een in zijn oogen incidenteele herziening, waarbij slechts een plooi wordt gladgestreken. En in een volgende persconferentie zegt de landvoogd, nadat hij toch de waarschuwende stemmen, die uit de Eerste Kamer klonken, had kunnen vernemen, dat de aanneming van de zgn. Inlandsche meerderheid onafwijsbaar was. Terecht heeft men hierop scherpe critiek doen hooren. Terwijl voor eene Grondwetsherziening in Nederland $^2/_3$ van het aantal stemmen noodzakelijk zijn, nadat de Kamers zijn ontbonden, wordt hier door den hoogsten ambtenaar, die de wet had uit te voeren, die wet, welke het resultaat was van een politiek compromis, publiekelijk aangetast. Wat de G. G. had moeten doen, is dat, wanneer hij zich niet met het amendement-Feber had kunnen vereenigen, hij dan in de correspondentie met den Minister, op interne wijze, zijn bezwaren had moeten uiteen zetten, instede van te gaan zitten op den zetel des Nederlandschen wetgevers, die niet de zijne was.

---

*) De redevoeringen van deze beide afgevaardigden zijn te vinden Handelingen 2e kamer 1925, blz. 1475 e.v. en 1495 e.v.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Ik moge in dit verband opmerken, dat het mij principieel onjuist lijkt, om door een beweging van buiten af te trachten, een G. G., welken dan ook, ten val te brengen, want daardoor zou dit ambt, dat in een koloniaal land hoogt dient uit te steken, tot een voorwerp van partijpolitiek worden gemaakt en onherstelbaar verlies lijden. De G. G. is de Groote Heer, de Toewan Besar en een ontijdig heengaan op deze wijze, zou ten zeerste zijn te verwerpen en scherp af te keuren.

Doch dan dient ook de persoon, die op een gegeven moment als drager van dit hooge ambt optreedt, zich te hoeden, ook zelfs voor den schijn, van aan een bepaalde zijde de voorkeur geven. Dat die schijn gewekt is, valt niet te ontkennen; bij de jongste behandeling van het ontwerp tot invoering van de zgn. Inlandsche meerderheid werd dan ook opgemerkt, dat de G. G. een knieval had gedaan in de richting van het roode element. Loyale personen en bevolkingsdeelen voelden zich gegriefd, en daarbij kan niet worden volstaan, gelijk de Minister van Koloniën zulks deed, met de opmerking, dat de lastige jongens in een klas altijd de meeste attentie noodig hebben.

Hier is wat anders gebeurd. Hier is de indruk gevestigd, dat, althans aanvankelijk, de politiek der staatkundige ontwikkeling van Ned.-Indië werd *ingesteld* op het vertouwen van de radicale nationalisten. De gunst van een man als Dr. Soetoemo werd gezocht en een bevolkingsgroep als die van de Indo-Europeanen voelde zich in haar levensbelang ernstig bedreigd, welke stemming dan ook scherp tot uiting kwam bij de behandeling van de zgn. inlandsche meerderheid. Ja, wel eens al te scherp.

Met alle waardeering kan dan ook worden geconstateerd, dat de G. G. bij het jubileum van de Javasche Bank, deze voorkeur voor een bepaalde zijde verre van zich af wierp, waardoor deze bewindsman veel zal hebben medegewerkt tot het herstel van het algemeen vertrouwen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Nationalisme en vertrouwenspolitiek.

Het zij mij vergund nog een enkel woord over het nationalisme te zeggen.

Een man als Koesoemo Joedo noemt zich gematigd nationalist, en zoo zijn er velen met hem; wij willen hier wijzen op de trouwe regenten-klasse, en de Inlandsche bestuursambtenaren, die door alle tijden heen de steun en de stut van het Nederlandsche gouvernement zijn geweest.

Maar er is thans een ander nationalisme, dat in Indië naar boven komt, en waarvan dikwijls met ernstige waarschuwing wordt gezegd, dat het communisme, dat vroeger zuiver communistisch was, thans in dat nationalisme is overgegaan, althans bezig is zich daarmede te vermengen, althans nauw contact daarmede te gaan zoeken. Onlangs sprak ik met een inheemsche, die tot de gematigden behoort en die tot mij zeide: „Natuurlijk zijn wij ook voor de vrijheid van ons land, maar wij zien, wat er zou plaats hebben op den dag, dat Nederland Indië zou verlaten", terwijl de radicale nationalisten er slechts op uit zijn, om het Nederlandsch gezag ten val te brengen, en dan niet *willen* zien, wat de dag, die daarop volgt, zal brengen. „Après nous le déluge."

Dat is ook m. i. het principieel onjuiste van een politiek, die op het vertrouwen dezer radicalen zou zijn *ingesteld*. Iedereen wenscht natuurlijk vertrouwen en samenwerking. Niemand is daartegen. Dus het is volkomen onjuist om die gezindheid voor een bepaalde zijde op te vorderen. Doch het vertrouwen moet niet ins Blaue hinein gaan; het moet niet beteekenen het toonen van zwakheid, waar kracht wordt vereischt. Zelfs de schijn daarvan moet worden vermeden. Er wordt zoo dikwijls gezegd, dat de Oostersche kwestie een psychologische kwestie is, iets wat volkomen juist is. Men leze daarvoor slechts de belangwekkende colleges van Prof. Kohlbrugge, die deze onlangs over de Inlandsche beweging heeft gehouden. *) Doch kenners van de inheemsche mentaliteit zeggen daar ook steeds

*) Utrecht, Oosthoek, 1927.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

bij, dat de Inlander eerbied heeft voor hem, van wien hij voelt, dat hij een bron is van innerlijke kracht. Wanneer dat juist is, dan kunnen vertrouwenspogingen als bovenbedoeld, niet anders dan verder van het doel leiden, dat men beoogt. Het is dan ook wel merkwaardig, dat indien er ooit een tijdperk is van mindere samenwerking tusschen de rassen, deze thans is aangebroken in den tijd dat men het woord „vertrouwen" als een soort „sjibboleth" bezigt.

Een vertrouwen, dat gewekt werd door het bewustzijn van kracht, dat is — gelijk gezegd — het juiste. Maar men krijgt ten deze wel eens den indruk, dat de basis van wat men dan de Indische vertrouwenspolitiek noemt, een van zwakheid is, van het toegooien van een kluif aan een hond, die nog niet eens zoo bijster gromt, om dien zoet te houden. Waarom werd bijv. een inheemsche cadet, die een communistisch opstel schreef, toegelaten tot de *officiers*-opleiding in Breda? Waarom is het mogelijk, dat de communisten, die in het Digoel-gebied zijn verbannen, niet arbeiden en de gezagdragers met hoon en minachting behandelen, zoodat de militaire commandant ontheffing van zijn ambt heeft gevraagd, omdat hij geen steun vond bij het centraal bestuur?

Een radicaal-nationalistisch leider *kan* niet bevredigd worden, omdat het doel, dat hij voor oogen heeft, is de verjaging van het Nederlandsche Gezag, zoo spoedig mogelijk. Dat is het diepgaand onderscheid tusschen hem en een man als Koesoemo Joedo, die de Nederlandsche Gedachte voor Indië noodzakelijk blijft achten. En mocht het voorkomen, dat hij wel bevredigd zou worden, dan zou hij allerwaarschijnlijkst niet meer beschouwd worden als leider, doch als verrader; men zou dan ten hoogste een *persoon* hebben gewonnen, doch geen *beweging*. Samenwerking ook met deze nationalisten is, zoo mogelijk, zeer gewenscht, maar de leiding daarvan behoort bij het Nederlandsche Gezag te blijven en onze politiek dient niet op die leiders te worden ingesteld, met voorbijzien van de belangen van de groote rustige massa en die groepen en personen, die ons wel loyaal gezind zijn.

Is dit overheerscherspolitiek? Dat zij verre. Wat het dan wel is? Een vaste, rustige staatkunde, die aan ons, Christelijk-Historischen,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zeker niet vreemd is, omdat wij weten waar de basis van het gezag is te vinden.

Wanneer men door beschouwingen „naar den mensch" op een dwaalspoor geleid, daaraan gaat twijfelen, wanneer men gaat vragen, „waarom zijn wij in Indië, hebben wij daartoe wel het recht?", dan moet het einde aanbreken. Want elke omwenteling is geboren, doordat de machthebbers het geloof in hun hoogere roeping verloren hadden.

Is het rassenwaan, als wij zeggen: „De leiding dient nog in onze handen te blijven," en indien wij daarom bezwaar hebben tegen een inlandsche meerderheid *zonder meer?* De oplossing van het geheel Oostersche vraagstuk wordt wel eens in dat begrip van rassenwaan gezocht. Laat ik dit op den voorgrond stellen. Hij, die zich op Christelijk standpunt stelt, mag zich principieel niet hooger stellen dan zijn naaste. Hij, die waarlijk dat beginsel zich in zijn leven heeft eigen gemaakt, kan zijn medemensch, blank of bruin, geel of zwart, niet anders dan in zijn volle waarde erkennen. Hij weet, dat wij allen eens rekenschap hebben af te leggen voor den Hoogen God. Doch dat beteekent niet, dat hij dan maar alle menschen over één kam scheert. Ook in de Fransche Revolutie werd de leuze aangeheven van Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap, die niet bestaan. Wanneer men zijn huis wil laten beschilderen, laat men niet den smid komen. Er is een verschil tusschen de Latijnsche en de Germaansche rassen, tusschen een Duitscher en een Oostenrijker, tusschen een Franschman en een Engelschman. De een heeft deze capaciteiten en de ander gene, en naarmate van die capaciteiten kan men hem voor dit of dat gebruiken.

Zoo is ook het Oosten zeker niet de mindere van het Westen op contemplatief, philosophisch gebied, in zijn optreden tegenover anderen. Ik denk wel eens, als ik een Nederlandsch volksfeest zie, aan de groote rust, waarmede de Javaan onder de muziek van de gamelan naar het schimmenspel zit te kijken, urenlang. Doch op het gebied van de *organisatie* van het staatsrecht, de economie, de techniek, en de hygiëne is het Westen de meerdere. Wanneer men dus orde en gezag en de zegeningen daarvan in de koloniale

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gebieden wenscht te behouden, indien men de voordeelen, die ook voor de inheemsche bevolking voortvloeien uit het openen van uitgestrekte woudgebieden wenscht te bewaren, indien men ter bevordering van gezondheid en welvaart goed ingerichte hospitalen etc. voor het Oosten blijft wenschen, dan behoort de leiding daarvan in de handen van het Westen te blijven.

Ik moge in dit verband nog opmerken, dat het merkwaardig is, hoe van eene zijde, die ook tegen het rassensuperioriteitsgevoel ageert — ik bedoel hier nu in het bijzonder de sociaal-democratische — wanneer de praktijk een woord gaat spreken, dit schoone ethische beginsel overboord wordt geworpen. Ik wil slechts wijzen op het optreden van Nederlandsche vakvereenigingen tegen aanwerving van Laskaren en Chineezen in concurrentie met Nederlandsche zeelieden; op het feit, dat de arbeiderspartij in Australië stelselmatig gekleurde werklieden buiten de grenzen houdt; dat ook de arbeiderspartij in Zuid-Afrika heeft medegewerkt om de Inlanders en Aziaten in een inferieure positie te houden tegenover de blanken. Ik laat mij over de juistheid dezer politiek niet uit; ik beoordeel de omstandigheden niet, ik constateer slechts.

Belangenpolitiek.

Wat wij vragen is, dat men niet van zekere zijde hoogethisch te paard gaat zitten als beschermer van ideëele belangen, terwijl men t.o.v. hen, die er anders over denken, het wapen toepast van de verdachtmaking, dat bij hen het belang den doorslag geeft. Wat zouden deze heeren zeggen, wanneer regelmatig werd geconstateerd, hoe merkwaardig het is, dat vele van deze politieke leiders als zeer gegoeden uit Indië zijn teruggekeerd, terwijl juist de geestelijke kern van de andere richting wordt gevormd uit ambtenaren, geleerden, officieren — zoo dikwijls de ruggegraat van eene natie — wier voertuig niet de automobiel, maar de fiets is.

De historische richting erkent, dat voor de ontwikkeling van een oeconomisch-nieuw land als Indië is, de toevloeiing van niet-in-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

heemsch kapitaal eisch van noodzakelijkheid is. Zij erkent dat niet alleen, met woorden doch met daden. Dat die ondernemers zich aan zulk eene zijde veiliger voelen, is te begrijpen. Doch de zaak om te draaien door te zeggen, dat de ondernemerspolitiek primair is en dat de geestelijke richting deze volgt, zoo niet omgekocht is, kortom eigenlijk een „gulden" mentaliteit is, is grove verdachtmaking.

Wat zouden deze heeren zeggen, indien hun bovendien werd toegevoegd, dat men meer kans heeft om een koloniale politieke carrière te maken door de zgn. hyper-ethische zijde te kiezen, dan de andere richting? Men behoeft nog niet zoo ver te gaan als zekere communist, die demagogisch in een volksvergadering uitriep — Gij weet dat de Inlanders op den grond op matjes slapen — „of het geen schande was, dat een Inlander nog niet eens een bed had om op te slapen", en hij had er aan toe kunnen voegen, op dezelfde manier — Gij weet, dat een Inlander in het algemeen op bloote voeten loopt — „en nog niet eens schoenen heeft om op te loopen". Het is zooveel gemakkelijker om een Westersch publiek te suggereeren, dat de rotanstraf een wreede is, dat de poenale sanctie verkapte slavernij is, dan te zeggen dat in die en die omstandigheden die straf en die sanctie noodzakelijk kunnen zijn.

Een dergelijke bestrijdingsmethode, welke op verdachtmakingen berust, moet bij den geestelijken kamp, die tusschen twee richtingen gevoerd wordt, de historische en de doctrinaire, welke steeds den strijd der geesten hebben bepaald, buiten spel zijn.

Conclusie.

Ik moge nu tot mijn conclusie komen.

Het is merkwaardig, dat, wanneer men de lange debatten leest, die onlangs bij het voorstel tot wijziging van de Indische staatsinrichting in den Volksraad zijn gehouden, en waarbij treft de toon van gematigdheid van voor- en tegenstanders, de wensch om elkander niet te kwesten, welke terecht den Voorzitter van den Volksraad, den heer Neytzell de Wilde, de slot-opmerking deed

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

maken, dat hij dank zegde voor de Oostersche kalmte en de Westersche bezadigdheid, bij de voorstanders van de Inlandsche meerderheid telkenmale als verdediging van hun standpunt te hooren aanvoeren, dat dan toch altijd het Rijksbolwerk overblijft, waarop de Nederlandsche voorhoede in Indië kan terugvallen.

Indien dat zoo is, dan is die gedachte op zich zelf juist. Dan blijkt alweer eens te meer, dat, wanneer ernstig naar een oplossing wordt gezocht, de tegenstellingen niet zoo scherp behoeven te zijn. Maar dan behoort dat bolwerk ook inderdaad als een vaste burcht op te rijzen en geen vijand te vinden binnen eigen muren, doordat er *conflicten* zijn over wat inwendig is of des Rijks. Dan behoort vast te staan wat Rijksgebied is, dan behoort ook het Opperbestuur zoodanig door den G. G. te worden ingelicht, dat het op de hoogte is van het gansche gebeuren in Ned.-Indië.

Op deze wijze kan de Rijkseenheid, de Nederlandsche Gedachte wellicht nog beter worden gehandhaafd, dan door een meerderheid van Nederlanders van wie een gedeelte wordt gevormd door internationale elementen, die zeggen, dat zij met bewuste sloopersneigingen naar Indië zijn gegaan.

En wanneer bovendien zal getracht worden den Volksraad te doen samenstellen naar de *deelen*, waaruit Indië bestaat: Java, Sumatra, Borneo, Celebes, de Molukken enz. met een kiesrecht, waarbij de *organen* van Indië's deelen op den voorgrond treden, en niet eenige duizenden schaarsche individuen, dan kan de federatievehistorische gedachte ook in beginsel verwezenlijkt worden, waardoor het gevaar zal kunnen worden afgeweerd, dat, van Java uit de minderheden, naar gezindte of nationaliteit, zullen worden onderdrukt.

De taakverdeeling zal dan aldus kunnen worden, dat de Rijksaangelegenheden aan de Rijksorganen, de centrale Indische aangelegenheden aan den Volksraad en in de toekomst die der onderdeelen aan de provinciale Raden zullen toevallen.

Indien dit de vrucht zou zijn van dezen strijd, dat de nationale eenheid zou worden gevonden, dan zou er geen verlies zijn, zooals op het oogenblik valt te constateeren, doch slechts winst.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Het gaat hier om een gezonde Indische staatsinrichting, die niet in zich draagt de kiemen van ontbinding. Het Nederlandsche Gezag kan op drieërlei wijze ten onder worden gebracht: door een aanval van buiten, oorlog, door een aanval van binnen, revolutie, doch ook door een staatsinrichting, die gebaseerd is op een conflictenregeling, zooals de tegenwoordige, welke niet anders dan tot ondermijning kan leiden.

Een toekomstige regelig dient conflicten te voorkomen door het gebied van elk der machten af te bakenen, door ook dan pas eerst macht te geven, wanneer de bevoegdheid daartoe aanwezig is. Want anders kan dat niet anders dan ten verderve èn van Nederland èn van Indië uitloopen.

In *Nederland* kennen wij reeds de doode steden als Enkhuizen, Medemblik; doch wanneer wij Indië zouden verliezen, zou gansch Nederland één dood land worden. Voor *Indië* zou ons heengaan niet beteekenen eigen vrijheid, doch, òf chaos, een strijd van allen tegen allen, òf de komst van een andere mogendheid, die niet door banden van eeuwen daarmede verbonden zou zijn en waarvan veel meer reden zou zijn, om aan te nemen, dat deze als overheerscher zou optreden, dan dat dit bij ons het geval is, wier bewind door een Oosterling als Tagore als humaan wordt geprezen.

Bij een gezonde staatsinrichting zien wij daarentegen „groeien — gelijk ik reeds elders heb uitgedrukt — „met den Javaanschen dichter Raden Mas Noto Soeroto, een Groot-Nederlandsch imperium, waarin aan de samenstellende deelen zooveel mogelijk vrijheid zal worden gelaten, doch waarin tevens het Nederlandsche gezag zal zijn de arbitc- inzake de strijdpunten dier onderdeelen en de bindende kracht, die deze tezamen voegt. Of deze band eeuwig zal zijn, daarover kan een menschenkind zich niet uitlaten. Wij hebben slechts te overzien de naaste toekomst, en voor deze toekomst is het onze plicht de richtlijnen aan te geven."

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN MUSEUM PUSAT
MEDAN MERDEKA BARAT 12.
J A K A R T A

Buku ini harus dikembalikan selambat lambatnya pada tanggal tersebut dibawah ini. Apabila hal ini tidak dipatuhi, akan dikenakan denda sesuai dengan peraturan yang berlaku.

HARUS KEMBALI	K E M B A L I
28 JUN 1974	

sm.-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA